

Masarykova univerzita
Ekonomicko-správní fakulta

Seminární práce
Ekonomie práce

Vypracovala: Eliška Kleinová - UČO: 358348
Brno, květen 2011

Úvod

Seminární práce se zabývá otázkou, jak by lidé mohli pomoci pracovníkům zaměstnaných v tzv. sweatshopech. Cílem práce není jednoznačně odpovědět na tuto otázku, ale snaží se pouze nastínit 2 přístupy, které se uplatňují v této problematice. Nejdříve se čtenáři pokusím jednoduše přiblížit termín sweatshop a pak se již v textu budu věnovat možnostem řešení – nazvala jsem je „aktivním“ a „pasivním“ přístupem.

Sweatshop

Termín sweatshop se používá pro označení pracoviště, kde není dodržováno mezinárodně uznávané minimum standardů pracovních podmínek.¹ V těchto manufakturách dochází k využívání dělnic a dělníků, respektive jejich špatného ekonomického postavení v kombinaci s nedostatkem pracovních míst. Pracují v nevyhovujících podmínkách často i 14 hodin denně a vydělávají naprosto minimální mzdu.

Sweatshopy existují především v zemích třetího světa. Rozvoj informačních technologií totiž usnadnil firmám přesouvat kapitál do zemí s nízkými náklady na výrobu. Levná pracovní síla tak zvyšuje zisky těchto firem.

Aktivní přístup

Praktikované způsoby zacházení se zaměstnanci ve sweashopech jsou pro člověka žijícího v rozvinutém světě téměř nemyslitelné. Vzniká proto nespočet organizací a nadací snažících se podpořit tamější pracovníky, či posílit vliv odborů působící v daných regionech a dosáhnout tak zlepšení jejich podmínek. Některé organizace a především laikové zastávají klasický přístup - bojkotování a omezení nákupu produktů vyrobených v Asii. Z ekonomického hlediska již víme, že tento způsob rozhodně není cestou ke zlepšení situace, ba naopak situaci v zemích třetího světa ještě zhoršuje. Klesající poptávka po výrobcích totiž zapříčiní vlnu propouštění zaměstnanců a pokles již tak minimální mzdy. Pracovníci se by se tedy měli ještě hůře.

Uvědomme si jednoduchou návaznost již se ekonomie řídí. Pro podniky je nejdůležitější efektivnost a dosažení zisku. Podniky otvírají sweatshopy, protože tak ušetří náklady a

¹ Clean Clothes Campaign : FAQs [online]. c2011, poslední revize 1.5. 2011 [cit. 5-5-2011]. Dostupný z www.cleanclothes.org/faq/faq12.htm

náklady ušetří, protože mzdy jsou hodně nízké. Kdyby nadace za účelem zlepšení pracovního prostředí vyvíjely nátlak na zvýšení mezd, továrny by byly uzavřeny a lidé by přišli o práci.

Pasivní přístup

Jak tedy lidé mohou přispět ke zlepšení podmínek pro tyto pracovníky? Odpověď není tak jednoduché nalézt, zejména chceme-li se na problém dívat objektivně a vyřešit jej pomocí ekonomických ukazatelů. Co se ale stane, když se na situaci začneme dívat ne jako na problém, ale jako na první vývojovou fázi, která v budoucnu povede k většímu rozvoji? Co když tyto země vlastně naši pomoc nijak nepotřebují? Úvahy podobného rázu zastávají ekonomové jako např. Jeffrey D. Sachs z Harvardské univerzity, Paul Krugman z Massachusettského technologického institutu a mnoho dalších. Ráda bych proto dále prezentovala názory vycházející právě z jejich myšlenek.

Jak jsem již na začátku uvedla, lidé z rozvinutých zemí si nedokáží představit životy za podmínek, v jakých žijí např. lidé v Kambodži, Taiwanu, Číně atd. Cítí se špatně, protože si jsou vědomi, že mají něco lepšího než co si v chudé zemi mohou lidé dovolit.² Prvním problémem však je, že lidé porovnávají podmínky a mzdy ve sweatshopech se svým vlastním pracovním prostředím a benefity, které dostávají. Pravdou ale zůstává, že každý jedinec pracuje podle svých preferencí a má možnost výběru. Bez ohledu na to, jak špatné sweatshopy jsou, zdejší pracovníci došli k závěru, že je lepší mít alespoň nějakou práci než žádnou.

Nicholas Kristof a mnoho dalších ekonomů uvádí ve svých článcích i výpovědi lidí, kteří žijí v chudých zemích, pro něž je práce v továrně přímo vysněným snem.³ Nevím, zda nejsou tyto výroky trochu nadsazené, ale jistě je pravda, že pro většinu lidí je práce v manufaktuře lepší než práce v zemědělství. Zemědělstvím se zabývá valná většina obyvatelstva. Ženy a muži pracují na plantážích celé dny na přímém slunci a vydělávají si ještě méně než zaměstnanci v továrně.⁴

² *The Cornell Daily Sun. In defence of sweatshops by Luke Pryor* [online]. Oct 2009. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <<http://cornellsun.com/node/39250>.

³ *The New York Times. Where Sweatshops Are a Dream by Nicholas D. Kristof* [online]. Jan. 2009. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <http://www.nytimes.com/2009/01/15/opinion/15kristof.html?_r=1&partner=permalink&exprod=permalink.

⁴ *Zemanta. Are the Human Conditions as Terrible as People Think* [online]. Oct 2010. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <<http://www.irtk.org/sweatshops-are-the-human-conditions-as-terrible-as-people-think.html>.

I např. ekonom Jeffrey Sachs, který navštívil mnoho rozvojových zemí, ve svém článku pro New York Times říká, že lidé nemají jinou lepší možnost než pracovat v podniku za existenční mzdu. Zároveň také dodává, že tato práce je pro ně prvním krokem k vystoupení z vesnické chudoby.⁵ Samotná existence sweatshopu totiž poukazuje na absolutní zlepšení podmínek ve společnosti.

Můžeme si uvést příklad 4 asijských tygrů – Hong Kongu, Singapur, Jižní Korey a Taiwanu, kteří zaznamenaly v posledních letech neuvěřitelný pokrok. Tyto státy začaly nejdříve exportovat oblečení, boty, hračky a další masově vyráběné produkty do celého světa. Produkce probíhala ve sweatshopech, za špatných pracovních podmínek a při nízkých mzdách. Během jedné generace se ale národní příjmy vyšplhaly z původních 10% na 40% amerického příjmu. Každý stát pak pokračoval ve vývoji jiným způsobem: Singapur se otevřel různým zahraničním podnikům, zatímco Jižní Korea je odmítla a vybudovala vlastní průmyslový konglomerát. Ale první vývojová fáze byla všude stejná – sweatshopy.⁶ Dnes tyto státy vyvážejí auta a počítače, mají nízkou kojeneckou úmrtnost a vysoký stupeň vzdělání.

Sweatshopy tak pomohly Asii postavit se zpět na nohy. Prognóza jedné ze světových bank předpovídá, že podíl Asie na světovém hrubém domácí produktu stoupne asi v roce 2025 na 55% až 60%.⁷ Z těchto údajů a informací můžeme vyvodit, že sweatshopy jsou pouze symptomem chudoby. Nejsou ani jejich následkem, ani neuzavírají cestu k dalšímu rozvoji, ba naopak cestu k prosperitě otevírají.

Závěr

Jaké tedy existují možnosti přístupu k problematice sweatshopů? První zmíněný, který jsme nazvali „aktivní“, znamená vyvíjet na země, respektive výrobce provozující sweatshopy, nátlak. Setkáváme se však se dvěma problémy. První je již zmíněný, tedy že v konečném důsledku může vlivem nátlaku dojít k uzavření výroby a zvýšení chudoby postižených. Druhým, spíše politickým problémem je, zda tímto aktivním přístupem nevnucujeme zmíněným zemím, potažmo jejím obyvatelům, své hodnoty, o které případně ani nestojí.

⁵ *The New York Times*. In *Principle* by Allan R. Myerson [online]. Jun. 1997. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <http://www.nytimes.com/1997/06/22/weekinreview/in-principle-a-case-for-more-sweatshops.html>.

⁶ *The New York Times*. In *Principle* by Allan R. Myerson [online]. Jun. 1997. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <http://www.nytimes.com/1997/06/22/weekinreview/in-principle-a-case-for-more-sweatshops.html>

⁷ *The New York Times Magazine*, *Two Cheers for Sweatshops* by Nicholas D. Kristof and Sherry Wudunn [online]. Sept. 2000. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <http://www.nytimes.com/library/magazine/home/20000924mag-sweatshops.html>.

Druhý možný přístup je přístup „pasivní“, kdy, ponecháme pracovníky sweatshopů na pospas osudu. I tento přístup má ovšem svá proti. Prvním je nevole nadací a dalších organizací bojujících za lidská práva. Západní společnost je vystavěná na osvícenských hodnotách a považuje za svoji morální povinnost tyto hodnoty šířit. Druhý důvod je ryze pragmatický. Ponechání sweatshopů vlastnímu osudu znevýhodňuje producenty s výrobami v západních zemích, které mají, vzhledem k vysokým standardům, mnohem vyšší náklady. To by mohlo vést buď (v kombinaci s liberálním globálním trhem) k nezaměstnanosti na straně západních zemí, nebo k protekcionistické politice, která by způsobila pokles spotřeby produktů ze zemí provozujících sweatshopy, poklesu zisku, propouštění, chudobě...

Dá se tedy říci, že se nacházíme ve slepé uličce? Pomůže například kombinace obou těchto přístupů? Nalézt jednoznačné řešení nebylo účelem této práce, a proto i na konci nechávám otázku přístupů dále otevřenou.

Seznam použité literatury

- [1] Clean Clothes Campaign : FAQs [online]. c2011, poslední revize 1.5. 2011 [cit. 5-5-2011]. Dostupný z www.cleanclothes.org/faq/faq12.htm
- [2] *The Cornell Daily Sun. In defence of sweatshops by Luke Pryor* [online]. Oct 2009. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <<http://cornellsun.com/node/39250>
- [3] *The New York Times. Where Sweatshops Are a Dream by Nicholas D. Kristof* [online]. Jan. 2009. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <http://www.nytimes.com/2009/01/15/opinion/15kristof.html?_r=1&partner=permalink&exprod=permalink.
- [4] *Zemanta. Are the Human Conditions as Terrible as People Think* [online]. Oct 2010. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <<http://www.irtk.org/sweatshops-are-the-human-conditions-as-terrible-as-people-think.html>.
- [5] *The New York Times. In Principle by Allan R. Myerson* [online]. Jun. 1997. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <http://www.nytimes.com/1997/06/22/weekinreview/in-principle-a-case-for-more-sweatshops.html>.
- [6] *The New York Times Magazin, Two Cheers for Sweatshops by Nicholas D. Kristof and Sherry Wudunn* [online]. Sept. 2000. [cit. 2011-05-05]. Dostupné z : <http://www.nytimes.com/library/magazine/home/20000924mag-sweatshops.html>